

ства србског језика и литературе Србије било објављено позивање ученикама са целе Србије послати реч, која, по њиховом мишљењу, је најлепша реч у србском језику. У овој статiji анализирају се са различитих страна речи добијене на конкурсима, и изводе се одређени закључци, који могу бити корисни за лингвисте, посебно лексикологе и дериватологе, а такође и за психологе и социологе.

Кључеве речи: најлепша реч, лексикологија, дериватологија, србски језик.

811.163.41'35

811.163.41'373.43

<https://doi.org/10.18485/kij.2022.69.1.7>

СВЕТЛАНА М. СЛИЈЕПЧЕВИЋ БЈЕЛИВУК*
Институт за српски језик САНУ
Београд

Оригинални научни рад
Примљен: 25.04.2022.
Прихваћен: 30.05.2022.

О ПРАВОПИСНИМ ПИТАЊИМА У ПАНДЕМИЈИ КОВИДА¹

У овом раду фокусирамо се на правописни аспект (нео)термина и нових речи и израза, који су се појавили или активирали у јавном дискурсу под утицајем пандемије ковида. Циљ нам је да, на основу дескриптивне и корпусне анализе, укажемо на правописне особености јавног дискурса у периоду пандемије, као и да препоручимо одређена правописна решења у погледу бележења нових појава. Корпус је трострук: један мануелни и два електронска, а два општа критеријума за омеђавање јесу тематски (текстови су у вези са темом ковида) и временски (текстови нису старији од новембра 2019. године). У раду се дају могућа правописна решења за називе за нове појаве карактеристичне за јавни дискурс у пандемији ковида.

Кључеве речи: правопис, српски језик, нове речи.

Увод

У животу и медијима тема ковида више од две године доминира у односу на друге теме. Осим што има огроман утицај на здравље људи, условљава и друштвено-политичке активности и мења свакодневни живот. Промене и појаве узроковане ширењем ковида одразиле су се и на језик и очитују се на свим његовим нивоима (лексичком, синтаксичком, семантичком, прагматичком, правописном), о чему сведоче бројни радови, како на материјалу српског језика, тако и на материјалу других језика, нарочито енглеског, руског, турског и немачког (Ферара et al. 2020; Алексејева/Чаик/Галицка 2020; Торн 2020; Катермина/Јакемко 2020; Бекмат et al. 2021; Катермина/Липириди 2021; Буцева

*s.slijepcovic@gmail.com

¹ Истраживање спроведено уз подршку Фонда за науку Републике Србије, 7750183, Јавни дискурс у Републици Србији – PDRS.

и др. 2021; Милутиновић 2020; Ђорђевић Белић 2021; Мишић/Крстић 2021; Салама 2022; Дегани 2022; Ђордан/Маричић Месаровић 2020; Слијепчевић Бјеливук, Николић 2021; Николић/Слијепчевић Бјеливук/Новокмет 2021; Силашки Ђуровић 2022 и др.).

Језичка ситуација изазвана пандемијом (у српском, енглеском, руском, али и у другим језицима) редак је случај да у веома кратком периоду дође до навале нових речи, промене употребе већ постојећих, истовремене активације различитих творбених модела, различитих модела језичке игре – све то је очигледан пример језичког динамизма у потпуно концентрованој форми.

Група португалских истраживача, истражујући однос између термина и процеса неологизације у доба пандемије у реферату *Neoterm or neologism? A closer look at the determinologisation process*², примећује да осим процеса терминологизације јавног дискурса (уплив медицинских термина) и детерминологизације кроз коју пролазе термини на путу ка општој лексици која доминира јавним дискурсом, нови термини (*неотерм* – термин настао специјално за означавање посебног концепта) такође настају у процесу неологизације, као уосталом и друге речи настале у пандемији, а исто тако се касније и понашају: уклапају се у систем – на правописном, акценатском и граматичком плану и теже системности, развијају свој деривациони потенцијал, али и лексичке односе (на пример, *ковид* је настао из вишелексемне јединице *coronavirus disease 2019*, да би потом постао акроним *COVID-19*, затим је постао званичан назив болести *ковид 19*, па, када се довршио процес детерминологизације, само *ковид*, врло често употребљен као синоним речи *корона*, а на крају и творбени формант *ковид-*). Другим речима, дискурс пандемије од других типова дискурса раздваја нејасност граница у једном лексичком континууму од неотермина преко термина до речи која припада општем лексичком фонду и свакодневном говору.

У овом раду, следствено претходним истраживањима рађеним на српском језику (Слијепчевић Бјеливук/Николић 2020,³ Слијепчевић Бјеливук/Николић 2021; Николић/Слијепчевић Бјеливук/Новокмет 2021), фокусирамо се на правописни аспект (нео)термина и нових речи и израза који су се појавили или активирали у јавном дискурсу под утицајем пандемије ковида. Циљ нам је да, на основу дескриптивне и корпусне анализе, укажемо на правописне особености јавног дискурса у периоду пандемије, као и да препоручимо одређена правописна решења у погледу бележења нових појава.

² Доступно на <https://www.youtube.com/watch?v=ipFcfEhgDk>.

³ *Речник појмова из периода епидемије ковида* настао је као засебан пројекат Одсека за стандардни језик Института за српски језик САНУ (електронска верзија), на основу ког је урађена допуњена и проширена верзија *Речник ковида*.

Корпус

Два најуопштенија критеријума при избору корпуса тичу се временског и тематског оквира. Извори нису старији од новембра 2019. године, када се вирус појавио у свету, а највећи број извора, заправо, обухвата период од марта 2020. године, када је званично у Србији забележен први случај особе заражене коронавирусом SARS-CoV-2. Примери су преузимани из текстова који тематизују вирус корона и пратеће појаве.

Грађа за ескерпцију прикупљана је на различите начине, те се може рећи да постоји неколико корпуса: два електронска и један ручно прикупљан и допуњаван у више фаза.

Примери су, најпре, преузимани из медија, електронских и штампаних, али и са интернета – у обзир су ушли коментари на новинске чланке или емисије, текстови са званичних сајтова различитих намена (углавном информисања грађана и издавања саопштења, одлука и сл. Владе Републике Србије), као и објаве на најраспрострањенијим друштвеним мрежама, најчешће на Твитеру. Други, највећи, део текстова прикупљан је аутоматски према задатим кључним речима (*ковид*, *корона*, *коронавирус*, *вакцина*, *вакцинација*, *омикрон*, *имунизација*, *Т-ћелије*, *Кризни штаб*) на два платформама: BigBoxData и Skatchengine. Прва платформа омогућава прикупљање коментара и дискусија са друштвених мрежа Твитер и Фејсбук на текстове објављене на званичним страницама следећих портала Политика, Вечерње новости, Блиц, Данас, Информер, Интернет портал РТС-а и Б92, односно на основу задатих речи путем хештега на Твитеру; док друга платформа омогућава избор тачно одређених сајтова са којих се прикупљају подаци. За ову прилику ручно су означени сајтови који су послужили као извори за прикупљене текстове о пандемији.⁴ На платформи BigBoxData прикупљено је 54 546 јединица (при чему се као јединице рачунају и текстови и коментари у којима се појављују задате кључне речи), док је на платформи Skatchengine израђен корпус *Ковид*, који садржи 950 462 речи.⁵

Функционалности у оквиру електронских корпуса коришћене су у зависности од потреба истраживања како би се што ефикасније остварили циљеви: тако је, на пример, корпус Српски медији, начињен на платформи BigBoxData, прикупљао коментаре на друштвеним мрежама и омогућавао приступ новим речима. Корпус Ковид, направљен на платформи Skatchengine, омогућава проверу фреквенције нових речи и израза, али и појединих конкурентних појава (нпр. састављеног и растављеног писања с формантом *корона-*), као и давање предик-

⁴ Текстови су прикупљени са следећих сајтова: covid19.rs, rts.rs, rtv.rs, b92.rs, bbc.com, danas.rs, dw.com, eclinika.rs, espreso.rs, euronews.rs, glas-javnosti.rs, glasamerike.rs, nedeljnik.rs, navidiku.rs, nezavisne.rs, republika.rs, slobodnavevropa.org, srbijadanas.rs, srbija.gov.rs, blic.rs, kurir.rs, vrbasmedia.rs, 021.rs, alo.rs, beta.rs, mfa.gov.rs, informet.rs, glassumadije.rs, telegraf.rs, rs.n1info.com.

⁵ Пандемија је изазвала и прављење посебних корпуса, како би се прикупиле и идентификовале (нове) речи у вези с коронавирусом, углавном су рађени у већим лексикографским центрима, нпр. Оксфорд, али има и мањих корпуса индивидуалних аутора.

ција на основу тих анализа. Како је наш примарни циљ истраживања квалитативни и прескриптивни, квантитавним истраживањем обухваћени су веома ретки примери, тек како би се показале доминантне појаве на одређеним језичким нивоима.

Правописни проблеми при бележењу нових речи у вези са темом ковида већ су обрађивани на материјалу српског језика (Јовановић 2020, Марковић 2020, Ђордан/Марић Месаровић 2020), али је већина имала мали број речи у свом фокусу (нпр. у фокусу су само називи за вирус у радовима Јовановић 2020, Ђордан/Марић Месаровић 2020), стога се јавила потреба да се правописним проблемима приступи шире и с већим обухватом грађе.

Анализа

Као прво питање, издвојило се питање писања назива самог вируса. Правописна варијантност била је очекивана због недовољне адаптираности страних речи у језику, али и због тога што у српском језику немамо велику заступљеност и фреквентност скраћеница, нарочито не оних насталих од комбинације речи и броја. Корпус бележи следеће форме: COVID-19, COVID 19, Covid-19, Covid 19, Covid⁶, Kovid-19 / Ковид-19, Kovid 19 / Ковид 19, Kovid / Ковид, kovid-19 / ковид-19, kovid 19 / ковид 19, kovid/ковид.

- (1) COVID-19: U Srbiji još 31 osoba umrla od COVID-19, više od 1.000 novo-zaraženih (Radio Slobodna Evropa, 20. 12. 2021); Грађани Републике Србије имају могућност да се против болести COVID-19 вакцинишу вакцинама четири различита произвођача (vakcinacija.gov.rs); Veliko finale studentskog takmičenja: Izazov COVID-19 održaće se onlajn, u Srbiji, 4. februara (britishcouncil.rs).
- (2) COVID 19: Situacija sa virusom COVID 19 se u Srbiji i svetu menja iz minuta u minut (serbia.travel.rs); *U saradnji sa Sektorom poljoprivredne inspekcije, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, USAID-ov Projekat saradnje za ekonomski razvoj pripremio je Informativni za subjekte u poslovanju sa hranom tokom epidemije COVID 19 (saradnja.rs)*; Pregled statističkih podataka od početka epidemije COVID 19 u Srbiji (ilovezrenjanin.com, 20. 12. 2021);
- (3) COVID: Sama tehnologija (mRNA) na kojoj se bazira većina vakcina protiv COVID je u upotrebi preko 20 godina i koristila se takodje za izradu vakcina protiv Zika virusa, besnila i drugih bolesti (www.b92.net, 14. 10. 2021).
- (4) Covid-19: Covid-19 – услови за улазак у Републику Србију (mfa.gov.rs, 7. 12. 2021); Covid-19: најновије информације и најчешће постављана питања (rs.ambafrance.org, 2. 12. 2021); Брошура „Covid-19 vaccine u Srbiji“ (pharmacy.bg.ac.rs)

⁶ Овакве варијанте забележили су и лексикографи Оксфордског речника.

- (5) Covid 19: Brnabić: Borba protiv Covid 19 u Srbiji ne guši demokratiju (Danas, 15. 4. 2021); Informacije o situaciji sa virusom Covid 19 u Srbiji pogledajte na sledećem linku (visitsubotica.rs)
- (6) Covid: Pacijenti koji imaju produženi covid, takozvani „long covid“ ili „post covid“ prijavili su više od 200 simptoma, u 10 organskih sistema, u dosad najvećoj međunarodnoj studiji osoba sa dugotrajnim kovid sindromom, koju su vodili naučnici sa *University College London* (eklinika.rs, 16. 7. 2021);
- (7) KOVID-19: Ako ste imali KOVID-19 i imali ste simptome, izolujte se na najmanje 5 dana (bbc.com, 20. 1. 2022);
- (8) Kovid-19: Koji su simptomi Kovida-19 (nezavisne.com, 12. 11. 2020) amo je bio u kontaktu sa 41-om osobom, od kojih jedna sada pokazuje simptome respiratorne bolesti Kovid- 19 (dw.com, 27. 2. 2020); Dve studije su pokazale da su mere uvedene zbog virusa Kovid-19 bile delotvorne. Da vlade nisu uvele masivno ograničenje kretanja građana, obolele bi stotine miliona ljudi (dw.com, 11. 6. 2020); On, međutim, napominje da je prerano da se tvrdi da je pacijent čiji je test 27. decembra bio pozitivan na Kovid-19 francuski „multi pacijent“. Otkrivanje prvog zaraženog, inače, ključno je za razumevanje načina na koji se virus širi, podseća agencija (rtv.rs, 4. 5. 2020);
- (9) Kovid 19: Fudbalski klub Crvena zvezda odlučio je da sve medicinske radnike iz Kovid bolnica u Srbiji nagradi besplatnim sezonskim ulaznicama za narednu takmičarsku godinu (crvenazvezdafk.com, 27. 4. 2020);
- (10) Kovid: Otkrili su da 26% osoba u dobi od 18 do 34 godine koji su bili asimptomatski nosioci Kovida imaju dugotrajne simptome, a to su najčešće kašalj, umor i otežano disanje (www.nezavisne.com, 12. 11. 2020). Moram da konstatujem da je vakcinacija protiv korone praktično stala. Sa druge strane imamo veliki pritisak građana na Kovid ambulantu, gde je u januaru zabeleženo više od 5.000 pregleda, a od toga je 1.522 zaraženih (kurir.rs, 3. 2. 2022)
- (11) kovid-19: U ustanovama socijalne zaštite i domovima za smeštaj odraslih i starih, zaključno sa današnjim danom, potvrđeno je prisustvo virusa kovid – 19 kod 74 korisnika i 28 zaposlenih (kurir.rs, 13. 9. 2020); Vlada je 13. marta 2020. godine donela Zaključak o obrazovanju Kriznog štaba za suzbijanje zarazne bolesti kovid-19. Navedenim aktom utvrđen je zadatak Kriznog štaba za suzbijanje zarazne bolesti kovid-19 i njegov sastav (rs.n1info.com, 29. 7. 2020); Tviter je upozorenjem za proveru označio post američkog predsednika Donalda Trampa, u kojem on tvrdi da je imun na korona virus, čime je prekršio pravila kompanije o širenju potencijalno obmanjujućih i štetnih informacija u vezi sa kovid-19 (blic.rs, 11. 10. 2020);
- (12) kovid 19: Kada se sumnja na neki infektivni agens, u ovom slučaju kovid 19, pravilo je da se obdukcije rade u specijalizovanim obdukcionim salama (glas-javnosti.rs, 21. 2. 2022) Svetska zdravstvena organizacija (SZO) uslovno je preporučila upotrebu oralnog antivirusnog leka za kovid 19,

molnupiravir, за пацијенте са лакшим обољенјима који су у високом ризику од хоспитализације: за старије, невакцинисане, особе са имунодефицијенцијом или хроничним болестима (rts.rs, 3. 3. 2022); Имунизација становништва против заразне болести ковид 19 у Словенији убудуће ће се обављати mRNA вакцинама (Fajzer-Biontek i Moderna), а векторским (Astrazeneka i Džonson i Džonson) само у изузетним случајевима, односно на лични захтев, потврдио је данас тamoшњи министар здравља Јанез Поклукар (danas.rs, 11. 10. 2021).

- (13) ковид: Многи који су преležали ковид жалили су се да имају чудне болове у очима и око њих (www.blic.rs, 25. 12. 2020) Хоће ли ковид постати ендемска болест? (b92.net 18. 2. 2022); Digitalni zeleni sertifikat, kompatibilan sa EU pravilima, neće omogućiti svim građanima Srbije koji su vakcinisani ili koji su u nekom trenutku imali ковид да слободно путују у све земље ЕУ. Разлог за то је двоstruk – на једној страни поједине чланице Европске уније не признају Sinofarm i Sputnik V вакцину, а на другој – поједини грађани неће моћи да докажу да су преležали ковид на начин који је прихватљив за одређене ЕУ земље (danas.rs, 19. 11. 2021).⁷

Уз све заступљене варијанте (за које није могуће дати прецизне податке о учесталости, будући да електронски корпуси не разликују сваку правописну варијанту), критеријум који се не би смео занемарити при писању званичног назива болести, осим правила транскрипције, тиче се важног лексикосемантичког процеса, за којим је уследио и творбеносемантички: осамостаљивања дела ове сложеннице, као и најпре лексикализације (ковид), а затим и уласка у творбени систем ковид мере и сл. (ковидпозитиван, ковиднегативан, ковидни). Стога би препорука за писање била *ковид* и алтернативно *ковид 19* (с обзиром на то да српска правописна норма не препознаје полусложеничко писање комбинације речи и броја када је број на другом месту).

Друго (најшире, али и најстарије) питање тиче се назива вируса и породице из које вирус потиче. Узимајући у обзир досадашњу праксу при таксономији вируса,⁸ која потврђује поштовање правописних начела, при изради *Речника појмова из периода ковида* одлучили смо се за састављено писање за име вируса из породице коронавируса.⁹

Међутим, шароликост корпуса показала је не само неусаглашеност у погледу писања већ и низ лексикосемантичких промена.

⁷ Корпус бележи чак и варијанту потпуно састављеног писања COVID19: Болест zbog инфекције COVID19 je uglavnom blaga, нарочито за decu i mlade; Stoga je sasvim normalno da se ljudi brinu o tome како ће епидемија COVID19 uticati на njih i njihove voljene (lekarinfo.com). Међутим, пошто су оба примера из истог текста, можемо је сматрати индивидуалном варијантом.

⁸ *Adenoviridae* у српском аденовируси, према томе, било би и *Coronaviridae* у српском коронавируси (за означавање читаве породице).

⁹ Међународни комитет за таксономију вируса у међувремену је верификовао облик коронавирус.

Примера ради, корпус Ковид бележи *коронавирус* у 430 примера, *корона вирус* у 1271, а *вирус корона* у свега 178 (овде наводимо мали број примера само ради илустрације).

- (1) *коронавирус*: Међу бројним симптомима ове опаке пандемије, према наводима чувене клинике Мејо, три симптома разликују коронавирус од прехладе и грипа. (euronews.rs, 5. мај 2021). Због пандемије коронавируса велики број земља увео ограничења у погледу уласка и боравка страних држављана, те потребно да се пре путовања детаљно информисете о условима (informer.rs, 18. новембар 2021) Udovičić је указао да је интензивна нега „Karaburme” пунa, јер коронавирус мутира, напомињући да је вакцина направљена за први сој вируса, па слабије делује на старије пацијенте са коморбидитетима. (glasamerike.net, 10. фебруар 2022); Према последњем preseку, коронавирус је потврђен код још 2.504 особе, од 14.007 тестираних узорака (6. март 2022).
- (2) *корона вирус*: Због корона вируса многи су у својим кућама, одакле раде, уче, тренирају и друже се, користећи за то различите интернет платформе. Једна од њих је „Зум”, која је протеклих дана доспела у жижку јавности, јер су људи, поред свих других апликација са истом наменом, почели масовно да је користе (rs.sputniknews.com, 7. 4. 2020); ЕВРОПСКА агенција за лекове (ЕМА) данас је подржала комбиновање различитих врста вакцина у борби против корона вируса, како приликом основне имунизације тако и током давања бустер доза (novosti.rs, 7. 12. 2021); У Грчкој се у последњих неколико недеља бележи константан пораст новоинфицираних и смртних случајева од корона вируса, као и хоспитализација и интубација (politika.rs, 24. 8. 2021).
- (3) *вирус корона*: Зашто се у медијима толико наглашава да руком не треба дирати лице јер се тако, наводно, преноси вирус корона (politika.rs, 30. 3. 2020); Колико су поуздани тестови на вирус корона (politika.rs, 8. 4. 2020); У Словенији „драјв-ин” тестирање на вирус корона / У више словеначких градова могуће је обавити тестирање на вирус корона по систему драјв-ин, а ко то жели мора да плати око 100 евра, преносе словеначки медији (naslovi.net, 22. 5. 2020).

Први критеријум за раздвајање полусложеничког од састављеног писања, критеријум несамосталности једне или обеју саставница (в. *Правопис српског језика*, т. 82), у јединицама које почињу елементом *корона* додатно усложњава проблем због тога што се првобитни везани елемент *корона-* из лексеме коронавируси (назив за породицу вируса) осамосталио у значењу имена болести (*вирус корона*, како се и препоручује Одлуком Одбора за стандардизацију српског језика), а затим почео да гради везе с другим самосталним елементима, лексемама попут *време, режим, мере, пресек* итд., што илуструју следећи примери:

Упркос случају оног Бразилца који се вакцинисао пет пута, и даље најјача прича из ових корона времена је Веља Илић који је појео два кила меда да

ојача имунитет па му позлило (twitter.com, 15. 11. 2021); Страх је бити сам у ова тешка корона времена (twitter.com, 26. 12. 2020); Crna Gora у корона режиму (twitter.com, 14. 3. 2020); А шта ће друго радити под корона режимом? (twitter.com, 10. 4. 2020); Epidemiološka situacija vratila stari корона режим rada hirurga, ali i netransparentnost Uprave KC Niš (twitter.com, 2. 11. 2020); Nove корона мере: Uvodi se individualna odgovornost građana (nova.rs, 24. 10. 2020); KOMŠIJE IDU POD KATANAC: Od petka stupaju na snagu najstrože корона мере! / U petak u ponoć u Hrvatskoj treba da stupe na snagu nove мере, doneta je odluka da se затворе сви кафићи и ресторани (srbijadanas.com, 25. 11. 2020); KORONA PRESEK Pada broj зараženih, nepromenjen broj pacijenata na respiratorima (blic.rs, 4. 3. 2022).

Наиме, формант *корона* осамосталио се у разговорном дискурсу у значењу болести, која је нешто касније добила назив *ковид 19*, а затим је, ступајући у различите везе са другим речима (најчешће именицама), добио и детерминативну улогу. Исти процес поновио се и са називом болести (*ковид*): тако се у истом значењу у корпусу појављују нпр. корона тест и ковид тест, корона журка и ковид журка, корона мере и ковид мере.

Свака саставница у овим спојевима (*ковид амбуланта, ковид болница, корона време, корона журка, корона забава, корона парти, корона закон, корона идиот, корона изазов, корона криза, корона лудило, корона мем/мим, корона мере, корона обвезнице, корона правила, корона профитер, корона режим, корона шопинг, ковид тест, ковид амбуланта, ковид болница, ковид болесник, ковид анксиозност, ковид пасош, ковид пропусница, ковид режим, ковид систем, ковид криза*) задржава свој акценат, при чему прва одређује другу остајући у том споју непроменљива, а ван њега променљива. Узимајући у обзир препоруку садржану у тачки 86а *Правника српског језика* Матице српске, да се препоручује растављено писање у случајевима где у двочланом споју посебних речи прва, која је обично страног порекла и понаша се као непроменљиви придев, одређује другу, препоручујемо растављено писање (како се и уобичајило у јавном дискурсу).

Посебни правописни проблем чини и скраћеница за званични назив вируса SARS-CoV-2. У раду о термиолошким решењима у српском и шпанском, ауторке закључују да би „потенцијална решења за писање назива новог вируса на српском језику могла бити SARS-CoV-2 који је употребљив, како у ћириличним, тако и у латиничним текстовима и CAPC-KoB-2 који би се могао користити само у ћириличним текстовима” (Ђордан, Марић Месаровић 2020: 60). У српском језику готово да нема скраћенице која се пише полусложенички. Међутим, како је овде реч о термиолошкој скраћеници, може се очекивати да она опстане управо у две поменуте варијанте. Наш корпус потврђује употребу обе:

- (1) SARS-CoV-2¹⁰: Test je krajnje precizan jer se iz uzorka pljuvačke „detektuje nukleokapsidni protein SARS-CoV-2 virusa, koji se prvi javlja, a stabilan

¹⁰ Јавља се чак и варијанта Sars-Cov-2: Данас је у зрењанинској хали спортова Медисон отворен вакцинални пункт са шест тимова за имунизацију грађанства против вируса Sars-Cov-2 (dzzrenjanin.rs, 27. 1. 2021).

je i kod asimptomatskih pacijenata” (danas.rs, 10. 6. 2021); Retko, životinjski korona virusi mogu zaraziti ljude i potom se širiti između ljudi kao što su MERS-CoV, SARS-CoV, što je slučaj sada i sa ovim novim virusom-nazvanim SARS-CoV-2 (danas.rs, 12. 3. 2020).

- (2) CAPC-KoB-2: Нови коронавирус који се појавио 2019. године назван је CAPC-KoB-2 (covid.rs); Ковид-19 и CAPC-KoB-2 нису иста ствар. Ковид-19 је болест („д” означава „болест”) узрокована новим корона вирусом. CAPC-KoB-2 је назив самог вируса (bbc.com); Прошло је тачно две године од када је 06. марта Општа болница Суботица регистровала и спремно дочекала први случај инфекције вирусом CAPC KoB 2, што је и први потврђен случај у Републици Србији (bolnicasubotica.com).

Закључна разматрања

Динамизам друштвених промена који је диктирало распрострањања вируса у последње две године одражавао се и на језичке промене (и појаве) у језицима широм света. Нове речи и изрази унели су нове правописне дилеме, нејасноће, неуједначености. У овом раду скренули смо пажњу на правописне проблеме уочљиве у јавном дискурсу на материјалу српског језика у периоду пандемије ковида. Утврђено је да је динамика лексичкосемантичких процеса утицала на неуједначеност у писању назива нових појава и појмова у посматраном временском раздобљу. Истовремено, брзина којом су се појављивале нове речи одређивала је и правописне препоруке, али и појединачне одлуке у тренутку потребе за бележењем нове појаве. Након шире корпусне анализе, на основу постојећих правописних решења, али и не увек експлициране правописне праксе, дате су препоруке за писање назива болести, назива вируса (и неотермина, који потичу из термиолошке сфере, али и назива који се употребљавају у општем фонду), као и нових речи и израза.

ЛИТЕРАТУРА

Алексејева/Чаик/Галицка 2020: Iryna O. Alyeksyeyeva, Tetyana A. Chaiuk, Elizaveta A. Galitska, Coronaspeak as Key to Coronaculture: Studying New Cultural Practices Through Neologisms, *International Journal of English Linguistics* 10/6, 202–212.

Бекмат et al. 2021: L. V. Bakhmat, V. V. Panchenko, O. O. Nosach, Language change, lessons of Covid-19 and coroneologism, dostupno na http://195.140.227.163:80-80/jspui/bitstream/123456789/2698/1/LANGUAGE_CHANGES%2C_LESSONS_OF_COVID-19_AND_CORONEOLOGISMS.pdf.

Буцева и др. 2021: Буцева и др., *Русский язык коронавирусной эпохи*. Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований российской академии наук.

Дегани 2022: Marta Degani, Unite against COVID-19: Jacinda Ardern's Discursive Approach to the Pandemic. In: *Pandemic and crisis discourse. Communicating Covid-19 and Public Health Strategy*. (Musolff, Breeze, Kondo and Vilar-Lluch eds), Bloomsbury.

Бордан/Маричић Месаровић 2020: Andrijana Đordan, Sanja Maričić Mesarović, Jezik u doba pandemije kovida-19: terminološka rešenja u srpskom i španskom jeziku, *Komunikacija i kultura online*, Godina XI, broj 11. Dostupno: <http://doi.fil.bg.ac.rs/pdf/journals/kkonline/2020-1/kkonline-2020-11-11-3.pdf>

Ђорђевић Белић 2021: S. Đorđević Belić, COVID-19 u Srbiji između privatnog i javnog: narativi o bolesti i bolovanju i biokomunikabilni modeli, *Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnolingvistiku i folkloristiku*, 58/1, 41–64.

Јовановић 2020: Владан Јовановић, О називу једног вируса, *Језик данас*, година XVI, број 15, 1–4.

Катермина/Јакенко 2020: V. Katermina, Ye. Yachenko, COVID-19 как лингвистическое явление (на материале текстов англоязычных СМИ) [COVID-19 as a linguistic phenomenon (on the material of English-language Mass Media)], *Filologičeskiye nauki*, 3 (108), 51–58.

Катермина/Липириди 2020: В. В. Катермина, С. Х. Липириди, Особенности отображения пандемии коронавируса в лексике медицинского дискурса (на основе английских неологизмов) // *Известия Волгоградского гос. пед. ун-та*, 2020, № 4 (147), 170–175.

Катермина/Липириди 2021: В. В. Катермина, С. Х. Липириди, Лингвокультурный аспект новой лексики пандемии коронавируса. *АПФ&ПЛ. Тематический выпуск: Антропологическая лингвистика: культурные смыслы в языке* 2021/2, 49–59.

Марковић 2021: Јордана Марковић, Улазак короне у српски језички систем, *Исходишта*, 7, 163–176.

Малагини 2020: F. Malagnini, *La pandemia. Le parole e l'interpretazione delle parole*, Firenze: Franco Cesati Editore.

Милутиновић 2020: Ирина Милутиновић, Политичка инструментализација медијског дискурса о пандемији ковида 19 у Србији: извештавање и нормативни аспект, *Политичке перспективе: чланци и студије*, 27–50.

Мишић Илић/Крстић 2021: Биљана Мишић Илић и Ана Крстић, Деагентизација у изјавама Кризног штаба поводом пандемије ковида-19 у Србији, *Српски језик*, 26, 89–109.

Николић/Слијепчевић Бјеливук/Новокмет 2021: Марина Николић, Светлана Слијепчевић Бјеливук и Слободан Новокмет, Нове речи у српском јавном дискурсу као последица пандемије ковида 19, *Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини* (ур. З. Арсић) LI (01), 365–390.

Онал 2021: И. О. Онал, Метафорическа репрезентација пандемије COVID-19 в турецких СМИ = Metaphorical Representation of the COVID-19 Pandemic in the Turkish Media / И. О. Онал // *Межкултурна комуникација: лингвистически и лингводидактически аспекти* : сб. материјалов 9 међународ. науч.-практ. конф., Новосибирск, 24–26 марта 2021 г. – Новосибирск: Изд-во НГТУ, 2021, 107–110.

Правопис српскога језика, Матица српска, Нови Сад.

Русский язык коронавирусной эпохи. Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований РАН.

Салама 2022: Amir Salama, (Exploring the Multimodal Representation of COVID-19 on the Official Homepage of World Health Organization (WHO): A Social-Semiotic Approach. In: *Pandemic and crisis discourse. Communicating Covid-19 and Public Health Strategy*. (Musolff, Breeze, Kondo and Vilar-Lluch eds), Bloomsbury.

Силашки/Ђуровић 2022: Nadežda Silaški i Tatjana Đurović, Pandemic Metaphors to Political Agendas in Serbian Public Discourse. In: *Pandemic and crisis discourse. Communicating Covid-19 and Public Health Strategy*. (Musolff, Breeze, Kondo and Vilar-Lluch eds), Bloomsbury.

Слијепчевић Бјеливук/Николић 2020: Речник појмова из периода епидемије ковида, <http://www.isj.sanu.ac.rs/recnik-pojmova-iz-perioda-kovida/>.

Слијепчевић Бјеливук/Николић 2021: Светлана Слијепчевић Бјеливук и Марина Николић, Јавни дискурс у периоду епидемије ковида, *Српски језик*, 26, 253–267.

Торн 2020: Tony Thorne, Spotlight on COVID: *Pandemic language and the role of linguistics*. King's College London. News Centre. (2020, June 1). 2020b <<https://kcl.ac.uk/news/spotlight-on-covid-pandemic-language-and-the-role-of-linguists-1>>.

Ферара et al. 2020: Ferrara, Emilio Stefano Cresci, Luca Luceri, Misinformation, manipulation, and abuse on social media in the era of COVID-19, *Journal of Computational Social Science* 3: 271–277.

Шмелева 2021: Елена Шмелева, Русский ковидный: Новые языковые явления глобальной пандемии, *Russian Language Journal*, 71/2, 319–337. <Available at: <https://scholarsarchive.byu.edu/rj/vol71/iss2/17>>.

Штркаљ Деспот 2020: K. Štrkalj Despot, Kako koronavirus mijenja jezik kojim govorimo (i mislimo)?, *Hrvatski jezik: znanstveno-popularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika*, Vol. 7, No. 2, 1–7.

*

Neuer Wortschatz rund um die Coronapandemie. Leibniz-Institut für Deutsche Sprache. <<https://www.owid.de/docs/neo/listen/corona.jsp#>>. 15. 10. 2020.

Pojmovnik koronavirusa. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. <<https://jezik.hr/koronavirus/?slovo=d>>, 16. 10. 2020.

Svetlana M. Slijepčević Bjelivuk

ON THE ORTHOGRAPHIC ISSUES DURING THE COVID-19
PANDEMIC

Summary

This paper focuses on the orthographic aspect of (neo)terms and novel words and phrases, which have appeared or become active in the public discourse under the influence of the Covid-19 pandemic. Its aim is, based on the descriptive and corpus analysis, to point out the orthographic characteristics of the public discourse during the pandemic as well as to propose certain orthographic solutions regarding the notation of the recent emergences. The corpus is threefold: one manual and two electronic, while two general criteria were topical (Covid-related texts) and chronological (texts not older than November 2019). The paper provides possible orthographic solutions for new emergences typical of the public discourse during the Covid-19 pandemic.

Key words: orthography, Serbian language, neologism.

811.163.41'373.611

811.163.41'367.62

<https://doi.org/10.18485/kij.2022.69.1.8>

МАРИО В. БАДЈУК*

Прва крагујевачка гимназија

Крагујевац

Оригинални научни рад

Примљен: 15.11.2021.

Прихваћен: 30.05.2022.

ЛЕКСЕМЕ НА -АЦ СА ЗНАЧЕЊЕМ СЛЕДБЕНИКА ИДЕЈЕ
ИЗ КОРПУСА НОВИХ РЕЧИ

У раду ће бити извршена анализа лексема изведених суфиксом *-ац* које означавају следбеника идеја особе чије је име у основи, или групе (организације, покрета, странке) чији је назив у основи¹. Лексема су ексерпирани из Електронског корпуса, који је забележио Ђорђе Оташевић у периоду од 1985. до 1997, за потребе израде докторске дисертације на тему: Нове речи и значења у савременом стандардном српском језику: лингвистички аспект². Из корпуса смо издвојили 60 таквих речи, а на овом месту посматраћемо их искључиво са лексичког становишта.

Кључне речи: присталица, подражавалац, припадник, суфикс *-ац*, следбеник.

0. Увод

У корпусу који је приложио Ђорђе Оташевић уз своју докторску дисертацију, а касније и објавио у електронском виду, забележен је и низ лексема, имена изведених суфиксом *-ац*, које примарно значе следбеник особе или покрета. О лексемама које је као неологизме забележио Ђорђе Оташевић већ је писала Стана Ристић (2008), и то узевши у обзир сложенице са творбеним елементима у значењу квантификације. Свакако је дисертација, а посебно речник Ђорђа Оташевића постао основ за израду других радова који узимају у обзир лексичку групу неологизама³.

*mario.badjuk@gmail.com

¹ Овај тематски круг лексема до сада није посебно третиран ни у лексиколошкој, ни у творбеној литератури.

² Дисертација је касније објављена и део је нашег списка литературе.

³ Мноштво радова Ђорђа Оташевића, па и Стане Ристић садржи као корпус речничку грађу овог речника.